

Onderzoek Vleermuizen Hoofdgraaf 3 Giessen

Datum: 8 september 2016

Project: 2191

Opdrachtgever: Van Dun Advies

Colofon

Projectnummer: 2191
Auteurs: ing. L.J.M. Pruijsten
Veldmedewerkers: ing. L.J.M. Pruijsten en ing. W.J. Aarts

Copyright: Van Dun Advies / Bureau van Nierop

Redactie en eindcontrole: ir. L.J.A.M. van Nierop

Autorisatie: ir. L.J.A.M. van Nierop

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de van Dun Advies en/of Bureau van Nierop
--

Ingenieursbureau van Nierop
Bosbouw en Ecologie

Bisschop Rythoviusdreef 6a
5561 TD Riethoven
Tel.: (0497) 53 54 00
Fax.: (0497) 53 51 00
Email: info@bureauvanierop.nl

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel onderzoek	4
1.3 Opbouw rapport	4
Hoofdstuk 2. Wettelijk kader	5
2.1 Gebiedsbescherming	5
2.1.1 Natuurbeschermingswet	5
2.1.2 EHS	5
2.1.3 Uitvoering Natuurbeschermingswet 1998	5
2.2 Soorten bescherming	5
2.2.1 Flora- en Faunawet	5
2.2.2 Uitvoering Flora- en Faunawet	6
Hoofdstuk 3. Onderzoeklocatie	7
3.1 Beschrijving onderzoekslocatie	7
3.2 Beschrijving geplande maatregelen	9
Hoofdstuk 4. Onderzoeksmethode	9
4.1 Literatuurstudie	9
4.3 Veldbezoeken	9
Hoofdstuk 5. Resultaten onderzoek	10
5.1 Resultaten literatuurstudie en deskresearch	10
5.3 Resultaten veldbezoeken	10
5.4 Beschrijving bruine grootoorvleermuis	13
Hoofdstuk 6. Effectenbeoordeling en conclusies	14
6.1 Effectenbeoordeling maatregelen	14
6.2 Conclusie en aanbevelingen	14
Bijlage 1 Natuurbeschermingswet 1998	15
Bijlage 2 Ecologische Hoofdstructuur	16
Bijlage 3 Soortenbescherming	17
Bijlage 4 Spectrogram en determinatie bruine grootoorvleermuis	21
Bijlage 5 Foto's gebouw verblijfplaats	23
Bijlage 6 Huidige en geplande situatie	24

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Aanleiding voor dit vervolgonderzoek naar vleermuizen zijn de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen op het perceel aan de Hoofdgraaf 3 te Giessen. Men is voornemens op deze locatie een nieuw woonhuis met bijgebouwen te realiseren. In het kader van deze voorgenomen ontwikkelingen is in juni 2016 door Bureau van Nierop een quickscan Flora- en Fauna uitgevoerd. Tijdens deze quickscan is vastgesteld dat aanwezige bebouwing potentieel geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen. Door middel van dit vervolgonderzoek dient te worden vastgesteld of de gebouwen daadwerkelijk worden gebruikt door vleermuizen en welke functie deze vervullen.

1.2 Doel onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om vast te stellen of en hoe het plangebied wordt gebruikt door vleermuizen. Binnen dit onderzoek zal antwoord worden gegeven op de volgende vragen:

- Zijn er verblijfplaatsen aanwezig van vleermuizen in de gebouwen, zo ja van welke soorten?
- Hebben de geplande maatregelen gevolgen voor vleermuizen of gaan er functies verloren die voor vleermuizen van belang zijn?
- Is er een ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en Faunawet noodzakelijk?

1.3 Opbouw rapport

- In hoofdstuk 1 wordt een korte inleiding gegeven op de aanleiding van dit vervolgonderzoek en wat het doel van het onderzoek is;
- Hoofdstuk 2 omschrijft het wettelijke kader, hier wordt een korte toelichting gegeven op de natuurwetgeving waarin soortenbescherming en gebiedsbescherming aan bod komen;
- In hoofdstuk 3 wordt de onderzoekslocatie beschreven, hierbij wordt de huidige en geplande situatie behandeld;
- In hoofdstuk 4 wordt de gebruikte onderzoeksmethode toegelicht, uitgesplitst in een literatuurstudie en veldonderzoek;
- Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de resultaten van de het onderzoek weergegeven en toegelicht;
- Hoofdstuk 6 bestaat uit een effectenbeoordeling, waarbij de geplande ingrepen worden getoetst aan de natuurwetgeving en waarbij conclusies en aanbevelingen worden gegeven.

Hoofdstuk 2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt kort het wettelijke kader en de toepassing op ruimtelijk ingrepen beschreven.

In Nederland vindt de bescherming van natuur plaats door Europese en nationale wetgeving. De Europese wet- en regelgeving uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn is opgenomen in de nationale Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet.

2.1 Gebiedsbescherming

Het beschermen van bijzondere en waardevolle gebieden in Nederland is opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet is per 1 oktober 2005 van kracht. Hieronder worden kort de doelstellingen van deze wet weergegeven. Ook wordt de Ecologische Hoofdstructuur beschreven.

2.1.1 Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 regelt de bescherming van natuurgebieden. In deze wet zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. De gebieden die hieronder vallen vormen samen het Natura 2000 netwerk. Dit Europees netwerk bestaat uit:

- Speciale Beschermingszones (SBZ-V) van de **Vogelrichtlijn** (voor 181 kwetsbare vogelsoorten en voor trekvogels in voornamelijk waterrijke gebieden)
- Speciale Beschermingszones (SBZ-H) van de **Habitatrichtlijn** (voor 200 habitattypes en voor ongeveer 700 soorten planten en dieren).

2.1.2 EHS

De Ecologische Hoofdstructuur of EHS is een netwerk van zowel grote als kleine gebieden waar de natuur (flora en fauna) voorrang heeft. De EHS is bedoeld om natuurgebieden te vergroten en met elkaar te verbinden. Het netwerk helpt om te voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde natuurgebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen.

Grote delen van de EHS vallen samen met Natura 2000 gebieden. In Nederland valt de Habitatrichtlijn geheel en de vogelrichtlijn gedeeltelijk samen met de EHS.

De EHS is de kern van het natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst.

2.1.3 Uitvoering Natuurbeschermingswet 1998

In of in de nabijheid van een EHS en/of Natura 2000 gebied geldt het 'Nee, tenzij' principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als de ontwikkelingen de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Voor een uitgebreide beschrijving van de gebiedsbescherming wordt verwezen naar bijlage 1 en 2.

2.2 Soorten bescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is sinds 1 april 2002 in de Flora- en Faunawet geregeld. De doelstellingen en van deze wetgeving zijn hieronder beknopt weergegeven.

2.2.1 Flora- en Faunawet

Het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten is in de Flora- en Faunawet geregeld. Deze wet hanteert daarbij het 'Nee, tenzij principe'. Dit betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn.

2.2.2 Uitvoering Flora- en Faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen is de soortenbescherming van toepassing op de huidige aanwezige soorten in het plangebied of in de direct omgeving hiervan. Vanuit deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden.

Indien zogenaamde 'strikt' beschermde soorten voorkomen (beschermde Rode lijst soorten en Habitatrichtlijn IV-soorten) is bescherming in het kader van de Habitatrichtlijn en/of Flora- en Faunawet van toepassing. Ontheffing is alleen mogelijk op basis van een passende beoordeling in het kader van de Flora- en Faunawet. De resultaten van een quickscan kunnen een passende beoordeling zijn. Het kan echter ook zo zijn dat een aanvullend project- en compensatieplan noodzakelijk is om de effecten van de ingreep in detail te beschrijven.

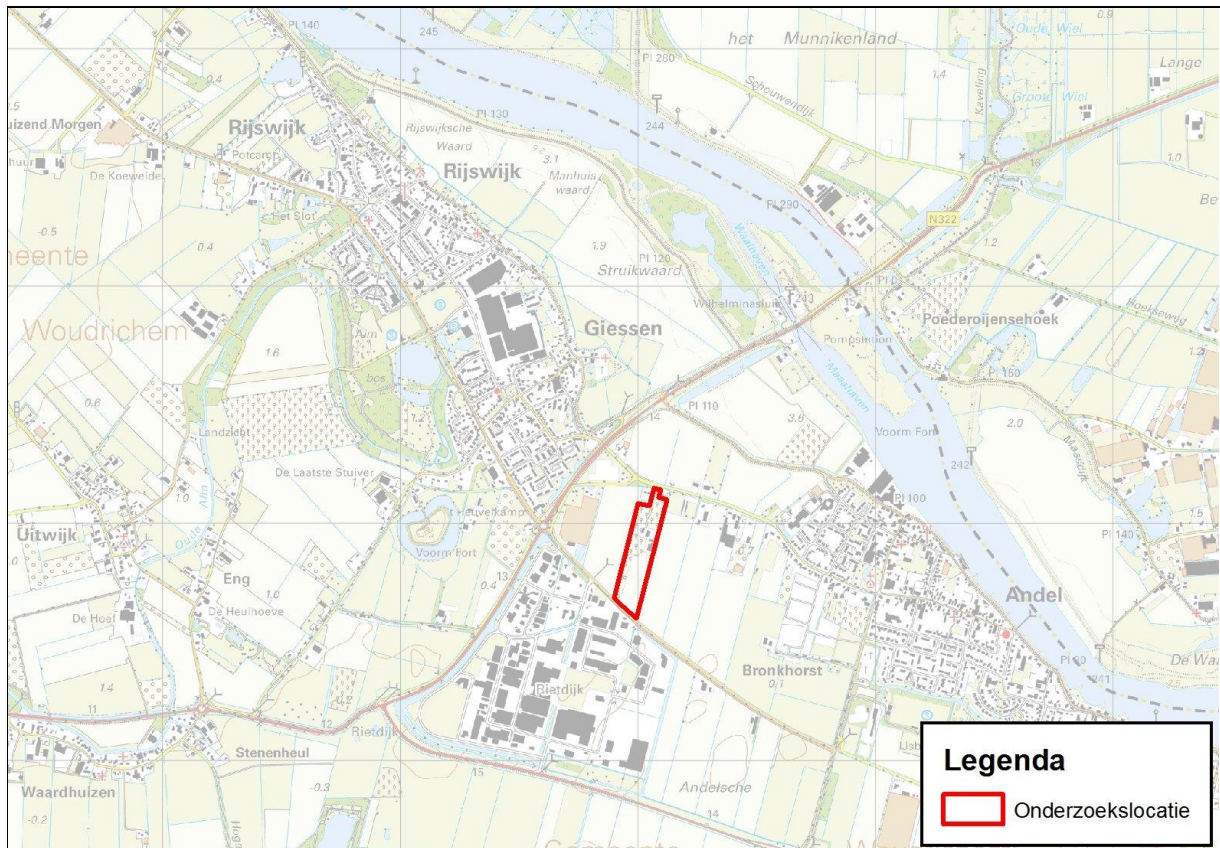
Voor een uitgebreide algemene beschrijving van de Flora- en Faunawet wordt verwezen naar bijlage 3.

Hoofdstuk 3. Onderzoeklocatie

3.1 Beschrijving onderzoeklocatie

De onderzoeklocatie is gelegen aan de Hoofdgraaf te Giessen, de locatie bestaat uit het kadastrale perceel Woudrichem I 1269.

De onderzoeklocatie bestaat uit een boomgaard waar enkele jaren geleden nog verschillende fruitsoorten werden geteeld, o.a. peren. Daarnaast is er een woonhuis/bedrijfsgebouw met enkele bijgebouwen en opslagloodsen aanwezig.

Afbeelding 1. Ligging onderzoeklocatie

Op afbeelding 2 op de volgende pagina is een indeling van de onderzoeklocatie weergegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de volgende terreintypen; boomgaard, bebouwing, tuin, verharding en agrarisch, waarbij de gebouwen zijn genummerd. Per terreintype en gebouw wordt vervolgens een korte beschrijving gegeven.

Afbeelding 2. Terreintypen

Gebouw 1

Gebouw 1 bestaat uit een schuur/opslag gebouw. Het is opgebouwd uit bakstenen spouwmuren met een golfplaten dak. De ruimte tussen de dakgoot en de muur biedt toegang tot de ruimte onder het dak en mogelijk de spouwmuren.

Gebouw 2

Bedrijfsgebouw/woonhuis met een rieten dak. Dit gebouw ziet er oud uit, maar is waarschijnlijk pas in de jaren 40 van de vorige eeuw gerealiseerd (mond. med. Dhr. Leijendekker). Aan de voorgevel van het gebouw is een oversteek van de rieten kap, hier is de ruimte tussen het riet en het dak toegankelijk. Daarnaast is er op de nok van het dak een opening in het riet, waar de ruimte onder de nok toegankelijk is.

Gebouw 3

Gebouw 3 bestaat uit een aantal schuren/opslag ruimtes en een grote hal met koeling. Een deel bestaat uit vrij lage bakstenen gebouwen met een dakpannen dak en waarschijnlijk zonder spouw. Het tweede deel is een hoger gebouw, ook opgebouwd uit bakstenen, maar met een golfplaten dak en mogelijk spouwmuren. Bij alle daken is de ruimte tussen het dak en de dakpannen/golfplaten toegankelijk.

Gebouw 4

Gebouw 4 bestaat uit een oude en vervallen schuur met golfplaten dak en geen spouwmuren. Het is een vrij laag gebouw wat al een lange tijd niet meer in gebruik lijkt te zijn.

Agrarisch

Het agrarisch deel bestaat uit een akkerland/bouland waar op het moment van het veldbezoek een graangewas was gezaaid.

Boomgaard

De boomgaard bestaat uit laagstamfruitbomen, die de laatste jaren niet meer zijn beheerd, tussen de bomenrijen groeien voornamelijk grassen. De buitenzijden van de boomgaard zijn omzoomd door een haag.

Tuin

De tuin betreft een terrein aan de zuidzijde van gebouw 2. Hier zijn verschillende heesters en tuinplanten aanwezig en wat gazon. Daarnaast zijn er enkele notenbomen aanwezig, waarschijnlijk gewone walnoot (*Juglans regia*).

Verharding

De verharding bestaat uit een toegangsweg en de terreinen direct rondom de gebouwen.

3.2 Beschrijving geplande maatregelen

De voorgenomen planontwikkeling bestaat uit de sloop van alle gebouwen en de realisatie van een nieuw woonhuis en bijgebouw. Zie ook bijlage 6 voor tekeningen van de huidige en de geplande situatie. Het slopen van de huidige bebouwing kan leiden tot het vernietigen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Binnen dit onderzoek wordt alleen gekeken naar de mogelijke aanwezigheid van de verblijfplaatsen in de te slopen gebouwen. Het verdwijnen of minder geschikt worden van essentieel foerageergebied is niet aan de orde omdat de omgeving verder intact blijft.

In hoofdstuk 6 zal op basis van de resultaten uit dit onderzoek worden vastgesteld of de voorgenomen ontwikkelingen negatieve gevolgen hebben voor vleermuizen of verblijfplaatsen daarvan.

Hoofdstuk 4. Onderzoeksmethode

In de volgende paragrafen is de onderzoeksmethode toegelicht. Het onderzoek bestaat uit een literatuurstudie om inzicht te geven welke soorten er verwacht kunnen worden en een aantal veldbezoeken om de aanwezigheid van vleermuizen en verblijfplaatsen vast te stellen.

4.1 Literatuurstudie

Om vast te stellen welke soorten van het gebied gebruik kunnen maken en op welke wijze is gebruik gemaakt van “De Atlas van de Nederlandse vleermuizen” (Limpens e.a., 1997). Voor actuele verspreidingsgegevens is gebruik gemaakt van “Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika” (Dietz e.a. 2009) en gegevens uit de NDFP.

Voor de analyse van geluiden is o.a. gebruik gemaakt van “Acoustic Ecology Of European Bats” (Barataud, M., 2015) en “Social Calls of the Bats of Britain and Ireland” (Middleton, N. Froud, A. and French, K. 2014).

4.2 Veldbezoeken

In de periode juni - september 2016 zijn in totaal 3 veldbezoeken uitgevoerd, waarvan 1 in de avond/nacht en 2 in de nacht/ochtend. De veldbezoeken zijn o.a. vastgesteld op basis van het vleermuisprotocol 2013, maar in het kader van efficiëntie zijn er een aantal bezoekmomenten samengevoegd. De veldbezoeken hebben allemaal ongeveer 3 uur geduurd. Tijdens het veldbezoek is gebruik gemaakt van de volgende batdetectors: Petterson D230, D240X en een Batlogger M, met de laatste twee typen kunnen opnames worden gemaakt van moeilijk te determineren soorten die later kunnen worden geanalyseerd. In de tabel op de volgende pagina zijn de data en weersomstandigheden van de veldbezoeken weergegeven.

Tabel 1. Veldbezoeken

Datum	Moment	Weersomstandigheden	Temperatuur °C	
9-6-2016	Avond/nacht	Droog	Helder	16
14-7-2016	Nacht/ochtend	Droog	Helder	15
1-9-2016	Nacht/ochtend	Droog	Helder	17

Hoofdstuk 5. Resultaten onderzoek

5.1 Resultaten literatuurstudie en deskresearch

Op basis van de literatuurstudie en het veldbezoek dat is uitgevoerd tijdens de quickscan is bepaald dat er tijdens het veldbezoek rekening moet worden gehouden met verblijfplaatsen van grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Dit zijn beide soorten die voorkomen in de omgeving en hun verblijfplaats in gebouwen kunnen hebben. In Nederland komen twee soorten grootoorvleermuizen voor, de grijze en de bruine. De Bruine grootoorvleermuis is een vrij algemene soort in Nederland. De grijze grootoorvleermuis is een stuk minder algemeen en komt voornamelijk voor in zuid Nederland. De soorten zijn vrijwel niet van elkaar te onderscheiden op basis van geluid, wel kan er goed onderscheid worden gemaakt op basis van uiterlijke kenmerken. Op basis van verspreiding wordt er binnen dit onderzoek rekening gehouden met de bruine grootoorvleermuis.

5.3 Resultaten veldbezoeken

Veldbezoek 1

Het eerste veldbezoek betrof een avond en ochtendbezoek dat is uitgevoerd op 9 juni 2016 van 21:30 tot 00:30 uur. Aan het begin van dit veldbezoek zijn alle gebouwen vanaf de buitenzijde geïnspecteerd op sociale geluiden en uitvliegend dieren. Vanaf 22:00 uur werden er enkele gewone dwergvleermuizen foeragerend waargenomen in de grote schuur (nr 2 op afbeelding 3). Vervolgens is de naastgelegen kleinere schuur (nr. 1 op afbeelding 3) van binnen geïnspecteerd, hier werden enkele plekken met vleermuizenmest en afgebeten vleugels van nachtvlinders aangetroffen (afbeelding 4.) Dit duidt op de aanwezigheid van grootoorvleermuizen, omdat deze gevangen nachtvlinders hangend opeet, waarbij vleugels worden afgebeten. Vervolgens is de kleine schuur verder geïnspecteerd en werden twee vliegende grootoorvleermuizen aangetroffen, waarvan er één tegen een van de balken van het dak lande duidelijk zichtbaar bleef hangen. Dit exemplaar kon met een zaklamp en verrekijker goed worden bekeken en op basis van de uiterlijke kenmerken; lichte (vleeskleurige) relatief grote stompe kop, lichte tragus en bruine rug vacht kan worden geconcludeerd dat het bruine grootoorvleermuizen betreft. De kleinere schuur dient als roestplaats, omdat dieren hier regelmatig naar binnen en buiten vliegen en al hangend vanaf het dak hun prooi eten.

Ook in de grote schuur werden vervolgens meerdere dieren waargenomen die zwermend gedrag vertoonden waarbij veel sociale geluiden werden geproduceerd. Na volledige zonsondergang (23:00) verdwenen de dieren tussen de boomgaard. Op basis daarvan werd er aangenomen dat er in de grote schuur een verblijfplaats aanwezig is. Er is vervolgens tot 00:30 uur gemonitord of er dieren terugkwamen in de grote schuur en invlogen in hun verblijfplaats, wat zou duiden op een mogelijk kraamverblijfplaats. Dit gedrag is niet waargenomen, er zijn na zonsondergang geen dieren teruggekomen naar hun verblijfplaats. Wel bleef de roestplaats regelmatig bezocht worden.

Bij de overige gebouwen zijn geen in- of uitvliegende dieren vastgesteld. Wel zijn er verschillende foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen over het hele terrein en een overvliegende rosse vleermuis.

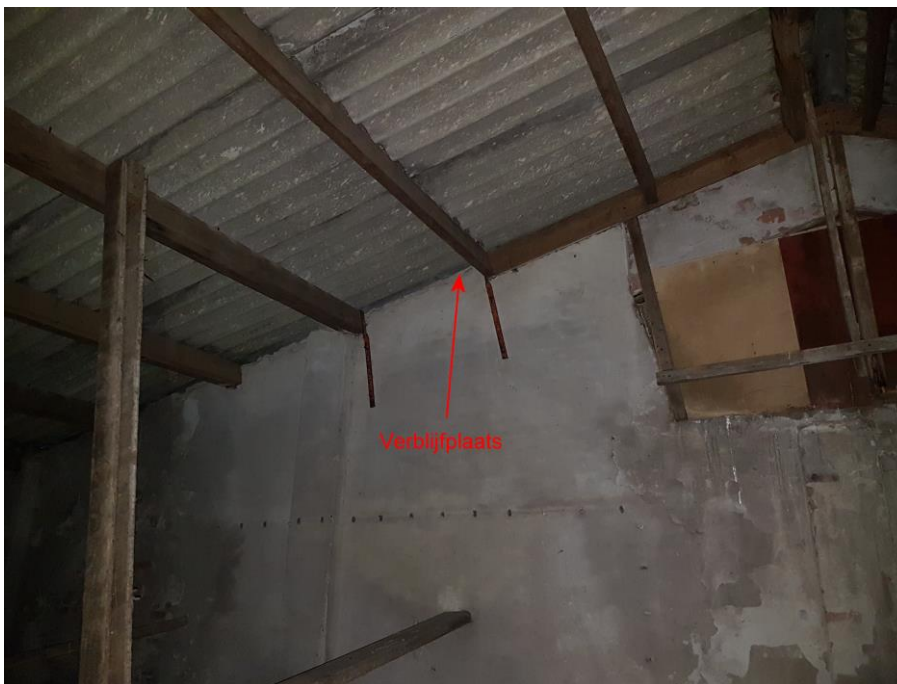
Afbeelding 3. Gebouwen met vleermuisactiviteit

Afbeelding 4. Vleermuizenmest en afgebeten vleugels op de grond in gebouw 1.

Veldbezoek 2

Het tweede veldbezoek is uitgevoerd in de nacht van 14 juli 2016 tussen 03:00 en 05:00 uur. Dit veldbezoek is met twee personen uitgevoerd, waarbij 1 persoon de hele periode heeft gemonitord in de grote schuur om de verblijfplaats van de bruine grootoorvleermuizen vast te kunnen stellen. De tweede persoon heeft alle overige gebouwen gemonitord en heeft de roestplaats enkele keren bezocht. Tijdens dit veldbezoek is in eerste instantie gekeken of er terugkerende en uitvliegende dieren in de nacht werden vastgesteld, wat zou kunnen duiden op een kraamverblijfplaats. Dit gedrag is niet vastgesteld, wel zijn er enkele foeragerende bruine grootoorvleermuizen vastgesteld in en rondom de grote schuur, die regelmatig ook de roestplaats bezochten. Aan het einde van de nacht, bij lichte schemering begon er meer activiteit van bruine grootoorvleermuizen in de grote schuur op te treden, eerst nog foeragerend, maar vervolgens zwermend voor een dakbalk in de nok van het dak. Er zijn met zekerheid 5 individuele dieren vastgesteld. Om 05:00 uur waren alle dieren ingevlogen in de verblijfplaats, die zich in de spouwmuur boven in de nok aan de voorzijde van de grote schuur bevindt. In de overige gebouwen zijn geen invliegende dieren waargenomen. Op de onderstaande afbeelding is een foto opgenomen van de verblijfplaats.

Figuur 5. Locatie verblijfplaats

Veldbezoek 3

Het derde veldbezoek is uitgevoerd in de nacht/ochtend van 1 september 2016. Dit veldbezoek was er vooral op gericht om vast te stellen of er in deze periode van het jaar nog dieren aanwezig zijn, wat zou duiden op een mogelijk paarverblijf. Wederom is dit veldbezoek met twee personen uitgevoerd, waarbij een persoon de overige gebouwen monitorde op eventuele invliegende dieren. In het begin van het veldbezoek was er nog geen activiteit in de grote schuur met de verblijfplaats. Wel was er activiteit in de roestplaats, hier vloog 1 bruine grootoorvleermuis rond. Vanaf 05:30 uur was er meer activiteit bij de verblijfplaats waarbij veel sociale geluiden werden geproduceerd. Er zijn met zekerheid vier individuele dieren onderscheiden. Vanaf ongeveer 06:30 uur waren alle dieren de verblijfplaats ingevlogen, wel waren er nog sociale geluiden hoorbaar.

Op basis van de veldbezoeken kan met zekerheid worden geconcludeerd dat er een verblijfplaats van bruine grootoorvleermuizen aanwezig is in de grote schuur. Dit betreft een zomer- en tijdelijk/paarverblijfplaats van ongeveer 5 dieren. Er wordt niet verwacht dat de

dieren overwinteren op deze locatie, omdat de temperaturen hier te veel zullen schommelen en laag zijn als het vriest.

5.4 Beschrijving bruine grootoorvleermuis

De bruine grootoorvleermuis is een middelgrote soort met een spanwijdte van 24 tot 28,5 cm. Zoals de naam al aangeeft is de soort te herkennen aan de grote oren die 3 tot 4 cm lang zijn en ruim half zo lang als het lichaam. De soort jaagt met een langzame, zeer wendbare vlucht vaak dicht op of door de vegetatie. Insecten worden van bladeren of uit de lucht gegrepen, vaak zijn dit grote prooien zoals nachtvlinders. Deze prooien worden dan meegenomen naar een hangplaats waar ze worden opgegeten. Deze plekken zijn te herkennen aan de vleermuiskeutels die er onder liggen en de afgebeten vleugels.

De bruine grootoorvleermuis komt verspreid over heel Nederland voor, maar nergens in grote aantallen. De soort is over het algemeen gebonden aan kleinschalig landschap en bosgebied, open gebieden worden over het algemeen gemeden.

De bruine grootoorvleermuis gebruikt zeer uiteenlopende soorten verblijfplaatsen. Ze worden in de zomer aangetroffen op zolders, achter betimmeringen, daklijsten en vensterluiken, in spouwmuren en onder dakpannen, in holten en spleten in bomen en in nest- en vleermuiskasten. Ze vormen meestal groepen van 5 tot 25 dieren, in uitzonderingen tot 80 dieren. Deze gebruiken in kleine groepjes verspreid een groot aantal verblijfplaatsen naast elkaar. Ze verhuizen vaak.

Als winterverblijf worden vooral ondergrondse ruimten gebruikt, zoals grotten, kalksteengroeven, oude steenfabrieken, bunkers, forten, vestingwerken, ijskelders en (kasteel)kelders. Overwinterende bruine grootoorvleermuizen zijn echter ook op zolders en in kerktorens, en een enkele keer in boomholtes gevonden. De winterslaapperiode duurt van oktober/november tot maart/april. Het zijn echter geen stabiele slapers. Vooral grootoorvleermuizen die in winterverblijven met wisselende temperaturen overwinteren, worden, ook bij koud weer, regelmatig wakker. Ze jagen dan bijvoorbeeld op zolders op de daar overwinterende vlinders.

De bruine grootoorvleermuis geldt als standvleermuis. Meestal overwinteren ze in de onmiddellijke nabijheid van hun zomerverblijfplaatsen. De maximale afstand waarover verplaatsingen van geringde dieren zijn geregistreerd is circa 50 km.

Figuur 6. Bruine grootoorvleermuis

Hoofdstuk 6. Effectenbeoordeling en conclusies

6.1 Effectenbeoordeling maatregelen

De geplande maatregelen bestaan uit de sloop van de gebouwen op de onderzoekslocatie. Twee van deze gebouwen zijn in gebruik door bruine grootoorvleermuizen, waarbij het in een van de gebouwen vast rust- en verblijfplaatsen betreft. Vaste rust- en verblijfplaatsen van in Nederland voorkomende vleermuizen zijn strikt beschermd volgens de Flora- en Faunawet. Het slopen van de grote schuur zal leiden tot een overtreding van artikel 11 en mogelijk ook de artikelen 9 en 10 uit de flora- en faunawet. De roestplaats die aanwezig is in de naastgelegen kleine schuur is geen vaste rust- en verblijfplaats en dus niet beschermd volgens de Flora- en Faunawet.

6.2 Conclusie en aanbevelingen

In de grote schuur is een zomerverblijfplaats en een tijdelijke/paarverblijfplaats aanwezig van ongeveer 5 bruine grootoorvleermuizen. Als de maatregelen worden uitgevoerd zijn er negatieve effecten te verwachten op de grootoorvleermuizen, omdat hun verblijfplaatsen verdwijnen. De geplande maatregelen zouden echter dusdanig aangepast kunnen worden waardoor er met een hoge mate van zekerheid geen negatieve effecten op treden. Hiervoor kunnen de volgende stappen worden doorlopen:

- Opstellen van een mitigatieplan waarin is uitgewerkt welke maatregelen er genomen kunnen worden om negatieve gevolgen voor de bruine grootoorvleermuis te voorkomen. Dit plan dient opgesteld te worden op basis van de soortenstandaard van RVO;
- Het indienen van een ontheffing bij RVO. Deze ontheffingsaanvraag dient als een verificatie voor de opgesteld werkwijze. Daarnaast dient er een ecologisch werkprotocol opgesteld te worden waarin de werkwijze is vastgelegd;
- De mitigerende maatregelen dienen voor uitvoering van de sloop van de gebouwen uitgevoerd te zijn. Uitvoering van de mitigerende maatregelen en de sloop van het gebouw dient onder ecologische begeleiding plaats te vinden.

Indien bovenstaande werkwijze wordt gevolgd is er een hoge mate van zekerheid dat de sloop van de gebouwen kan worden uitgevoerd zonder een overtreding van de verbodsartikelen uit de Flora- en Faunawet.

Bijlage 1 Natuurbeschermingswet 1998

Algemeen Natuurbeschermingswet

Nederland kreeg in 1967 voor het eerst een natuurbeschermingswet. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen.

Op den duur voldeed de wet niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen stellen aan natuurbescherming. Daarom is in 1998 een nieuwe Natuurbeschermingswet gemaakt die alleen gericht is op gebiedsbescherming. De bescherming van soorten is geregeld in de Flora- en faunawet.

De natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de natuurbeschermingswet verwerkt.

Beschermde gebieden

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)
- Beschermde Natuurmonumenten
- Wetlands

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht.

Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies vergunningen maar soms doet het Ministerie dit.

Bestaand gebruik

Op 1 februari 2009 is de wet opnieuw gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op het zogenoemde 'bestaand gebruik'. Hieronder vallen activiteiten in en om beschermde Natura 2000-gebieden die al plaats hadden voordat een gebied als beschermd gebied is aangewezen. De wijziging is met name van belang voor provincies (als bevoegd gezag) en voor burgers en bedrijven met bestaand gebruik. De wijzigingen zijn gericht op:

- Verbetering van de werking in de praktijk
- Verbetering van de aansluiting van de wet bij de Habitatrichtlijn

Beschermde natuurmonumenten

Met de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 is in 2005 het verschil tussen Beschermde Monumenten en Staatsmonumenten vervallen: beide zijn nu beschermde Natuurmonumenten.

Beschermde Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden opgeheven en niet langer beschermd als Natuurmonument. De natuurwaarden waarvoor het natuurmonument was aangewezen worden wel in de Natura 2000-aanwijzing opgenomen.

Bijlage 2 Ecologische Hoofdstructuur

De Nederlandse natuur staat steeds meer onder druk, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland.

In de EHS liggen de twintig Nationale Parken die Nederland kent. Ze hebben gezamenlijk een oppervlakte van 123 duizend hectare. Ongeveer 45 procent van alle hectares EHS op het land is ook Natura 2000-gebied.

De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Netwerk van gebieden

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

De EHS bestaat uit:

- Bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- Landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- Grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en Waddenzee).

De EHS is een plan in uitvoering en moet in 2018 klaar zijn.

Bijlage 3 Soortenbescherming

Flora- en Faunawet

De Flora- en faunawet is op 1 april 2002 in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van planten- en diersoorten. In de Flora- en Faunawet zijn EU - richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn) en het internationale CITES - verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten.

Beschermde soorten

Onder de Flora- en Faunawet zijn als beschermde soorten aangewezen:

- Een aantal inheemse plantsoorten;
- Alle van nature in Nederland voorkomende zoogdieren (behalve de zwarte rat, de bruine rat en de huismus);
- Alle van nature op het grondgebied van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten;
- Alle van nature in Nederland voorkomende amfibieën- en reptielensoorten;
- Alle van nature in Nederland voorkomende vissoorten (met uitzondering van de soorten in de Visserijwet 1963);
- Een aantal overige dier- en plantensoorten;

De wet regelt onder meer beheer, schadebestrijding, jacht, handel, bezit en andere menselijke activiteiten die een schadelijk effect kunnen hebben op beschermde soorten.

Doelstelling wet

De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'Nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken. Daarnaast stelt de wet dat ook dieren die geen direct nut opleveren voor de mens van onvervangbare waarde zijn (erkenning van de intrinsieke waarde).

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

Verbodsbepaling

De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om ervoor te zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Deze verbodsbepalingen houden onder andere in dat (beschermde) planten niet geplukt mogen worden. Dieren (beschermd of niet) mogen niet gedood, verwond of gevangen worden. Ook de plaatsen waar dieren verblijven zijn beschermd. Het uitzetten van dieren of planten in de vrije natuur is niet toegestaan, net zomin als het kopen of verkopen van (beschermde) planten of dieren, of producten die van (beschermde) planten of dieren zijn gemaakt.

Beschermde leefomgeving

De Flora- en faunawet maakt het voor provincies mogelijk een bepaalde plek in landschap aan te wijzen als beschermde leefomgeving. Zo kunnen plaatsen die van groot belang zijn voor het voortbestaan van een planten- of diersoort worden beschermd. Een beschermde leefomgeving kan bijvoorbeeld zijn: een fort of bunker waar vleermuizen overwinteren, een dassenburcht, een plek waar orchideeën groeien of een muur waarop beschermde planten groeien.

Ontheffingen Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt planten- en diersoorten door middel van een groot aantal verbodsbepalingen:

- Verboden handelingen bij beschermde planten en dieren. Bijvoorbeeld het verbod op het doden van eekhoorns;
- Verboden en bepalingen voor jacht- en vangmiddelen. Bijvoorbeeld het verbod op het bezit van strikken en vallen.

In bepaalde gevallen zijn uitzonderingen mogelijk op deze verboden. Provincies kunnen ontheffing verlenen voor de bestrijding van dieren die schade toebrengen of voor het beheer van de wildstand. In alle overige gevallen kan het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) een ontheffing verlenen.

De Dienst Regelingen van LNV verleent in de praktijk de meeste ontheffingen. Dit gebeurt op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet. Deze ontheffingen zijn onder te verdelen in drie categorieën:

- Ruimtelijke ingrepen: ontheffingen die nodig zijn vanwege de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van een gebied, bijvoorbeeld de aanleg van woonwijken, wegen of (natuur)terreinen. Deze ontheffingen kunnen ook worden gegeven voor (onderhouds)werkzaamheden;
- Onderwijs en onderzoek, repopulatie en herintroductie: in het geval van onderwijs en onderzoek kan bijvoorbeeld ontheffing worden verleend voor het vangen van dieren om DNA af te nemen voor wetenschappelijk onderzoek. Een voorbeeld van repopulatie en herintroductie is het uitzetten van otters in natuurgebieden;
- Overigen: deze categorie is zeer ruim. Het kan gaan om ontheffingen van het bezitsverbod of ontheffingen van het gebruik van verboden vangmiddelen. Ook ontheffingen voor het gebruik van biologische bestrijders in tuinbouwkassen zijn mogelijk. Als een provincie geen ontheffing kan verlenen voor schade- en overlastbestrijding, verleent de Dienst Regelingen deze soms.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling geregeld van de ontheffingsplicht van de Flora en faunawet. De voorwaarden die zijn verbonden aan deze vrijstelling hangt af de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 - algemene soorten - lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 - overige soorten - middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 - genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AmvB - zwaarste beschermingsregime.

Vogels zijn niet opgenomen in de tabellen. Alles vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is het hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (categorie 1 t/m 4 vogelsoorten), nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overig vogelsoorten) en nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (categorie 5 vogelsoorten).

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de ontheffingsplicht en is derhalve geen ontheffing nodig.

Ruimtelijke ingrepen

Als bij werkzaamheden in de openbare ruimte een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten is een ontheffing of vrijstelling nodig van artikel 75 van de Flora- en faunawet. De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) kan deze ontheffing verlenen. In de soortendatabase is te zien of een soort beschermd is

Uitgebreide toets

De uitgebreide toets geldt voor soorten die in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan, voor beschermde vogelsoorten en voor soorten die staan vermeld in Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (tabel 3 van het overzicht van soorten). Bij de uitgebreide toets wordt bekeken of:

- er een alternatief is voor de geplande activiteit;
- er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang;
- de activiteiten de soort in zijn voortbestaan bedreigt.

In of bij de wet genoemde belangen zijn:

- Onderzoek en onderwijs;
- Repopulatie en herintroductie;
- Bescherming van flora en fauna;
- Veiligheid luchtverkeer;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van openbaar belang;
- Het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom;
- Belangrijke overlast veroorzaakt door dieren
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw;
- Bestendig gebruik;
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Lichte toets

De lichte toets geldt voor de beschermde soorten die staan vermeld in Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (tabel 1 en 2 van het overzicht van soorten). Bij de lichte toets wordt nagegaan of de activiteit niet leidt tot aantasting van de instandhouding van de soort.

Vrijstelling

Sommige activiteiten kunnen zonder ontheffing worden uitgevoerd. Dit mag zelfs als er schadelijke effecten optreden voor beschermde dier- en plantensoorten. Voor de volgende activiteiten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet:

- Regulier beheer en onderhoud (bijvoorbeeld beheer van infrastructuur, natuurbeheer, landbouw, bosbouw);
- Regulier gebruik (bijvoorbeeld defensie, recreatie);
- Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (bijvoorbeeld woningbouw, aanleg van infrastructuur, natuurontwikkeling).

Deze vrijstelling geldt zonder verdere voorwaarden voor activiteiten die een bedreiging zijn voor de soorten uit tabel 1 uit Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Activiteiten die schade kunnen berokkenen aan beschermde soorten uit tabel 2 en 3 uit deze bijlage, moeten worden uitgevoerd op basis van een gedragscode. In zo'n gedragscode staat hoe door zorgvuldig handelen, schade aan planten- en diersoorten zo veel mogelijk kan worden voorkomen. De minister van LNV moet de gedragscode hebben goedgekeurd.

Let op: de vrijstelling geldt alleen als er daadwerkelijk en aantoonbaar wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode.

Onder de activiteiten die voor vrijstelling in aanmerking komen vallen niet:

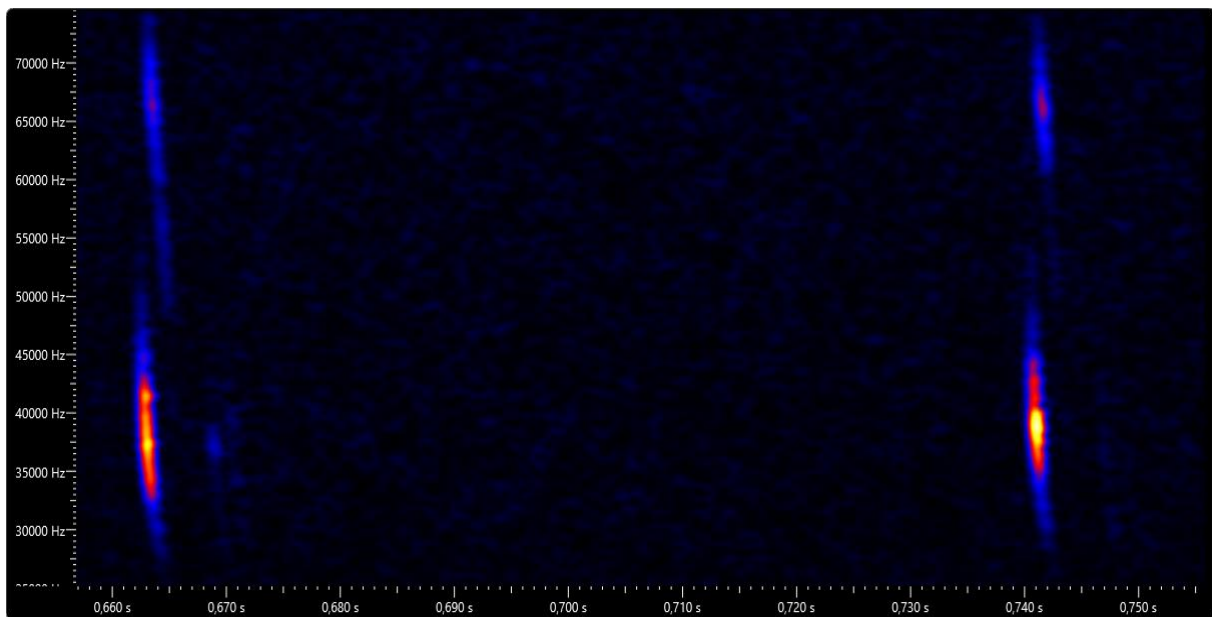
- beheer van dieren;
- bestrijding van schade door dieren.

Voor beheer van dieren en schadebestrijding kent de Flora- en faunawet aparte vrijstellingen en ontheffingsmogelijkheden. Deze zijn vastgelegd in de artikelen 65 tot en met 74 van deze wet, in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren en in de Regeling beheer en schadebestrijding dieren. De provincies voeren dit deel van de Flora- en faunawet uit en kunnen hierover meer informatie geven.

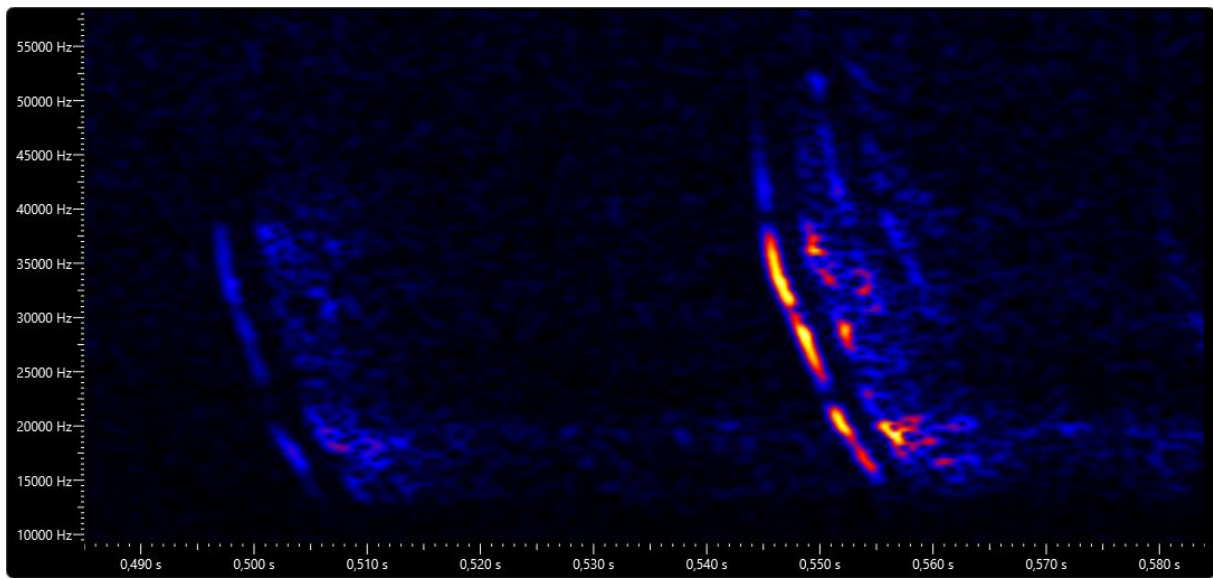
Bijlage 4 Spectrogram en determinatie bruine grootoorvleermuis

Analyse opname 14-06-2016

Plecotus (narrow band FM)							
	Intervals duration	Signal duration	SF	EF	BW	FME H1	FME H2
1	82,6	2,2	51,6	26,2	25,4	36,7	57,7
2	83,1	2,3	51,2	27,1	24,1	36,7	57,9
3	52,9	2,6	50,8	26,3	24,5	36,7	57,7
4					0		
5					0		
6					0		
7					0		
8					0		
9					0		
10					0		
	72,86667	2,36667	51,2	26,53333	7,4	36,7	57,76667
Auritus obv Barataud, 2015 Determinatie = waarschijnlijk							

Spectrogram Bruine grootoorvleermuis

Sociale roep, type C bruine grootoorvleermuis

Bijlage 5 Foto's gebouw verblijfplaats

Bijlage 6 Huidige en geplande situatie

